

บทคัดย่อ

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) โดยเริ่มต้นจากคณะกรรมการมัสยิดที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งจะอาศัยรูปแบบการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายในชุมชนเข้ามาจัดการปัญหาที่เป็นอยู่ให้คลี่คลายลง ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อสร้างทีมงาน และได้วิเคราะห์ปัญหาเพื่อเป็นโจทย์วิจัยตั้งเป็นเป้าหมายของการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีการวางแผนงานในการทำงานเพื่อไปสู่การแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญหน้าในปัจจุบัน ตลอดจนการวางแผนเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนในอนาคตอีกด้วย มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค ของการทำงานในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการมัสยิด บ้านมาปะช่วงปี 2535 ถึงปัจจุบัน มาวางแผนแนวทางการทำงานร่วมกัน 2) เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมกระบวนการทำงานของคณะกรรมการมัสยิดในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถนำมัสยิดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านในการพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน 3) เพื่อศึกษาและกำหนดแผนงานของมัสยิดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาและแก้ปัญหาที่มีต่อเยาวชนด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านศาสนา และด้านเศรษฐกิจ 4) เพื่อสร้างแกนนำเยาวชนของมัสยิดในการรองรับกิจกรรมและนำไปสู่การปฏิบัติในชุมชน

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ปัญหา อุปสรรคของการทำงานของคณะกรรมการมัสยิดบ้านมาปะช่วงปี 2535 ถึง ปี 2552 พบว่า บทบาทมัสยิดบ้านมาปะตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดการจัดการและการพัฒนาหลายด้าน ได้แก่ มีการประชุมอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง จัดระบบการละหมาดวันศุกร์ของสัปดาห์ โดยการปรับผู้ที่ขาดละหมาดวันศุกร์ จัดให้มีการเยี่ยมเยียนบ้านเรือนในหมู่บ้านอย่างน้อย 1 ครั้ง/สัปดาห์ อ่านคู่มือที่กูโบร์ในตอนเช้าวันศุกร์ทุกสัปดาห์ โดยมีชาวบ้านร่วมเลี้ยงอาหารเช้าที่มัสยิด และจัดตั้งกองทุนสวัสดิการแก่ผู้เสียชีวิต

2. วิธีการส่งเสริมกระบวนการทำงานของคณะกรรมการมัสยิดในการพัฒนาชุมชน พบว่า 1) มีทีมงานที่สำคัญ คือ กลุ่มคณะสุ(เผยแผ่ศาสนา) ช่วยจุดประกายความคิดที่จะใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเข้ามาแก้ไขปัญหของหมู่บ้าน 2) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดสรรปัญหา โดยการจัดเวทีชาวบ้านเพื่อประชุมปรึกษาหารือ

3. การศึกษาและกำหนดแผนงานของมัสยิดให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อเยาวชน พบว่า ด้านการศึกษา 1) จัดการเรียนการสอนเสริมตอนบ่ายหลังเลิกเรียนสามัญ เพื่อแก้ไขปัญหการเรียนอ่อนของเยาวชน 2) จัดการให้เยาวชนมีการเรียนบูรณาการระบบก๊ออาดีษที่มัสยิด 3) ดำเนินการสอนตาดีกา เสาร์-อาทิตย์ 4) จัดหาสถานที่และอุปกรณ์การเรียนการสอนให้พร้อม 5) ส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูที่จะสอนเสริม และครูตาดีกา พร้อมกับมีการ

ประชุมครุร่วมกัน ด้านศาสนา 1) จัดกิจกรรมให้เยาวชนไปร่วมละหมาดกับผู้ใหญ่ที่มีศรัทธาก่อนเรียน เสริมทักษะ 2) นำเยาวชนไปเรียนรู้และจัดেলাจิตใจที่มีรักชยะลา 2) ส่งเสริมให้เยาวชนมีบทบาท ในมัสยิด เช่น เป็นผู้อ่านคุดเบาะสุ และการอาซานที่มีศรัทธา 3) จัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจเสียสละ (คิดมัต) โดยให้บทบาทแก่เยาวชนในงานพัฒนาชุมชนและงานสาธารณประโยชน์ 4) สร้างกฎ เหล็กแก่เยาวชนที่บรรลุนิติภาวะแล้ว ต้องไปละหมาดวันศุกร์ 5) สร้างแกนนำเยาวชนรุ่นเล็ก รองรับการกิจกรรมและนำไปสู่การปฏิบัติและพัฒนาในชุมชน 6) ให้ความรู้แก่ผู้ปกครองโดยสอนวิชา ศาสนาประจำวันศุกร์ 7) พัฒนาคณะความรู้ศาสนาแก่ทุกกลุ่มเป้าหมาย ชาย หญิง ด้านสังคม 1) จัดตั้งทีม บริหารชุมชน ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นักวิจัย ภารโรง อีหม่าม อบต. และ คณะกรรมการมัสยิด เป็นคณะทำงานดูแลเยาวชน 2) ดำเนินการสำรวจข้อมูลเด็กกลุ่มเสี่ยง แล้ว ร่วมกันวางแผนกวดขันป้องกันปราบปราม 3) สร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองเรื่องเยาวชน 4) ดำเนินการกำชับเยาวชนโดยออกตรวจลาดตระเวนในตอนกลางคืนให้เยาวชนกลับบ้านก่อน 22.00 น. 5) จัดกิจกรรมสันทนาการในหมู่บ้าน เพื่อเป็นเวทีสร้างความกล้าในการแสดงออกของเยาวชน 6) จัดค่ายจริยธรรมเยาวชนภาคฤดูร้อน 1-2 ครั้ง 7) จัดกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อสร้างประสบการณ์ ใหม่ผ่านการท่องเที่ยว 8) จัดหาสถานที่และอุปกรณ์สำหรับการส่งเสริมด้านการสันทนาการแก่ เยาวชน ด้านเศรษฐกิจ ไม่สามารถจัดทำแผนได้ เพราะกลุ่มเป้าหมายในตอนที่ยังวางแผนไว้นั้น เป็นกลุ่มเยาวชนรุ่นใหญ่ แต่เมื่อไปร่วมประชุมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คิดแนวทางพัฒนาแล้ว ไม่มีผู้ที่สนใจ จะไปพัฒนาด้วย

4. การสร้างแกนนำเยาวชนของมัสยิดในการรองรับกิจกรรมจะนำไปสู่การปฏิบัติใน ชุมชน พบว่า มีกระบวนการสร้างผู้นำรุ่นใหม่เพื่อการอยู่รอดของบ้านมาปะในอนาคต โดยวิธีการ ดังนี้ 1) การพูดคุยประจำวันที่มีศรัทธา ในครอบครัว บนแคร่ข้างบ้าน ร้านน้ำชา ในสวน เพื่อให้เกิด เวทีของการย่อหาปัญหาในระดับเล็ก ๆ ของชุมชนร่วมกัน 2) บทบาทคณะกรรมการมัสยิด ต้องจัด เวทีให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง 3) มีการวางแผนระเบียบของ ชุมชน เพื่อให้สมาชิกทุกครอบครัวได้ไปร่วมละหมาดทุกวันศุกร์ และใช้มัสยิดเป็นที่ประชุม ปรีกษาหารือและแจ้งข่าวคราวให้สมาชิกในชุมชนไปถือปฏิบัติ 4) จัดให้เยาวชนมีการศึกษาทั้ง สามัญและศาสนา โดยการจัดให้มีการสอนศาสนาแก่เยาวชนที่ตาดีกา จัดการเรียนการสอนกุรอาน ที่มีศรัทธา และระดมทุนสร้างที่สำหรับการเรียนการสอนกุรอานแก่เยาวชนชายและหญิง 5) จัด กิจกรรมสร้างสรรค์แก่เยาวชน 6) จัดค่ายเยาวชนในชุมชน โดยการระดมทุนของชุมชน 7) อาศัย คณะกรรมการมัสยิดจัดให้เยาวชนได้ฝึกเป็นผู้นำ 8) ขอสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์กีฬาแก่เยาวชน 9) นำเยาวชนไปเรียนรู้การปฏิบัติศาสนกิจ 10) นำเยาวชนไปศึกษานอกชุมชน และจัดกิจกรรมสันทนา การด้านกีฬาในชุมชน พร้อมกับจัดหาสถานที่ว่างเปล่าในชุมชน เพื่อสร้างพื้นที่สำหรับเยาวชนได้ เล่น ออกกำลังกาย

ปัญหาอุปสรรคของการวิจัย

1. ไม่ได้จัดกิจกรรมตามแผนงานวิจัย ได้แก่ การจัดเวทีอบรมเติมเต็มความรู้แก่คณะกรรมการมัสยิด ครั้งที่ 2 เนื่องจากไม่พบประเด็นในการพัฒนาศักยภาพ เติมเต็มความรู้แก่คณะกรรมการมัสยิด
2. ทีมวิจัยส่วนมากไม่มีความรู้และทักษะการใช้ภาษาไทย จึงทำให้การจัดทำรายงานการวิจัยมีความล่าช้าออกไป

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันมัสยิดเป็นองค์กรกลางในการพัฒนาเยาวชน ซึ่งพบว่ามีข้อจำกัดไม่น้อย จึงควรมีการส่งเสริมให้สถาบันศาสนามีบทบาทที่เป็นอำนาจสูงสุดของชุมชนมุสลิมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. ชุมชนที่มีผู้นำลักษณะพหุการนำ ไม่มีความเป็นเอกภาพในการปกครอง ควรจะมีการศึกษาวิธีการบูรณาการแผนการแก้ไขปัญหของชุมชนให้สามารถใช้การได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร
3. ควรมีการศึกษากระบวนการแก้ปัญหาของเยาวชนภายใต้การดำเนินการโดยเยาวชนเอง
4. ควรมีการศึกษาวิธีแก้ปัญหาของเยาวชนที่มีช่องว่างระหว่างบทบาทของสถาบันมัสยิดกับสถาบันครอบครัว